

రాజ్యాంగ మౌలిక స్వరూప సిద్ధాంతం

నేపథ్యం:

1967 గోల్కనాద్ Vs స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిస్తూ, ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం ప్రాథమిక హక్కులను సవరించే అధికారం పార్లమెంటుకు లేదని, వాటిని సవరించాలంటే ప్రత్యేకంగా రాజ్యాంగ పరిషత్‌ను ఏర్పాటు చేయాలని పేర్కొంది. ఈ తీర్పునాటికి సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ కోకా సుబ్బారావు. ఈ తీర్పును అధిగమించడానికి పార్లమెంటు 1971లో 24వ రాజ్యాంగ సవరణను చేసింది.

1973 కేశవానంద భారతి Vs స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ కేసులో సుప్రీంకోర్టు ప్రాథమిక హక్కులతో సహా రాజ్యాంగంలోని ఏ అంశాన్నైనా సవరించే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉందని, కానీ రాజ్యాంగ మౌలిక స్వరూపాన్ని మార్చే అధికారం పార్లమెంటుకు లేదని పేర్కొంది. ఈ తీర్పునే రాజ్యాంగ మౌలిక స్వరూప సిద్ధాంతాన్ని ప్రవచించిన కేసుగా ప్రస్తావిస్తారు. ఈ తీర్పునాటికి సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి ఎస్.ఎం.సిక్రి.

ఈ కేసు సందర్భంగా మౌలిక స్వరూప లక్షణాలను కింది విధంగా పేర్కొన్నారు:

1. రాజ్యాంగ ఆధిక్యం
2. ప్రజాస్వామ్య, గణతంత్ర ప్రభుత్వం
3. రాజ్యాంగ పరంగా లౌకిక స్వభావం
4. శాసన, కార్యనిర్వాహక, న్యాయశాఖల మధ్య అధికార విభజన
5. సమాఖ్య లక్షణం
6. వైయక్తిక స్వేచ్ఛ

7. భారతదేశ సార్వభౌమాధికారం, ఏకత్వం
8. ప్రజాస్వామ్యబద్ధమైన రాజకీయ వ్యవస్థను కలిగి ఉండటం.

1980 మినర్వా మిల్స్ కేసులో రాజ్యాంగ మౌలిక స్వరూపానికి సంబంధించి సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి జస్టిస్ చంద్రచూడ్ మరికొన్ని అంశాలను మౌలిక స్వరూప లక్షణాలుగా పేర్కొన్నారు. అవి:

1. పార్లమెంటుకు ఉన్న రాజ్యాంగ సవరణాధికారం
2. న్యాయసమీక్ష
3. ప్రాథమిక హక్కులు, ఆదేశిక సూత్రాలు మధ్య సమతౌల్యం

రాజ్యాంగ మౌలిక స్వరూప సిద్ధాంతాన్ని మొదట ప్రవేశపెట్టింది **సజ్జన్ సింగ్ Vs స్టేట్ ఆఫ్ రాజస్థాన్ కేసు (1965)** లో జస్టిస్ జనార్దన్ రఘునాథ్ ముద్గోల్కర్.

1976లో 42వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ద్వారా పార్లమెంటు సుప్రీంకోర్టు ఉన్న న్యాయసమీక్ష అధికారంపై పరిమితులు విధించింది. దీన్ని సవాల్ చేస్తూ 1980లో మినర్వా మిల్స్ సుప్రీంకోర్టులో కేసు దాఖలు చేసింది. ఈ కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిస్తూ న్యాయ సమీక్షాధికారాన్ని పరిమితం చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు లేదని 42వ రాజ్యాంగ సవరణలోని ఆ అంశాన్ని కొట్టివేసింది. న్యాయసమీక్ష అనేది రాజ్యాంగ మౌలిక నిర్మాణంలో అంతర్భాగమని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది.

వివిధ కేసుల్లో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుల ఆధారంగా రాజ్యాంగ మౌలిక నిర్మాణంలో అంతర్భాగంగా కింది అంశాలను అత్యున్నత న్యాయస్థానం పేర్కొంది.

- జాతి ఐక్యత, సమగ్రత
- న్యాయసమీక్ష
- రాజ్యాంగ సంక్షేమ స్వభావం
- రాజ్యాంగ లౌకికత్వం
- రాజ్యాంగ ఆధిక్యం
- నిష్పక్షపాత ఎన్నికలు
- సార్వభౌమ, గణతంత్ర, ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ
- పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ
- రాజ్యాంగ సమాఖ్య స్వరూపం
- సామాజిక, ఆర్థిక న్యాయం
- స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి ఉన్న న్యాయవ్యవస్థ
- హేతుబద్ధత
- శాసన, కార్యనిర్వాహక, న్యాయవ్యవస్థల మధ్య అధికార పృథక్కరణ
- వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, ఆత్మగౌరవం
- న్యాయాన్ని పొందే హక్కు
- ప్రాథమిక హక్కులు, నిర్దేశిత నియమాల మధ్య సమన్వయం
- సమానహోదా, సమాన అవకాశాలు
- వైయక్తిక స్వేచ్ఛ

ఇందిరాగాంధీ Vs రాజీనారాయణ్ కేసు (1975)లో సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిస్తూ న్యాయస్థానం ముందుకు వచ్చిన కేసును బట్టి రాజ్యాంగ మౌలిక లక్షణం నిర్ణయించబడుతుందని పేర్కొంది.

